

Таким чином, соціально-культурні умови та державна політика федерального і провінційних урядів Канади в галузі освіти в кінці XIX та на початку XX століття та нагальні потреби української спільноти, що були спрямовані на те, щоб сформувати національно свідому, гармонійно розвинену українську людину, яка є патріотом України і громадянином Канади водночас, сприяли досить швидкому і успішному розвитку україномовної освіти у період формування загальноканадської системи професійної педагогічної освіти, яка в умовах полікультурності канадського суспільства здійснюється як її невід'ємна частина.

1. Булай Л. В. Система народного образования в Канаде / Л. В. Булай: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. (13.00.01). – Киев, 1973. – 20 с. 2. Войценко О. Літопис українського життя в Канаді / О. Войценко // – Едмонтон: Канадський інститут українських студій, 1961. – Т. 1. – Вінніпег, 1961. – 295 с.; Т. 4. – Вінніпег, 1969. – 475 с.; Т. 5. – Вінніпег, 1973. – 464 с.; Т. 6. – Едмонтон, 1982. – 416 с. 3. Заячук Ю. Д. Українознавчі центри у вирішенні проблем науки і рідномовної освіти українців Канади / Ю. Д. Заячук // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. – Т. II. – Київ: Видавництво «Міленіум», 2004 / Заг. ред. П. П. Кононенка. – С. 51–57. 4. Ковальчук О. О. Двомовна освіта як чинник збереження ідентичності українців в Канаді та їх інтеграції в

суспільство (кінець XIX – перша половина XX ст.) / О. О. Ковальчук // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. – Вип. 14. – С. 25–42. 5. Марунчак М. Історія українців Канади / М. Марунчак // – Вінніпег, 1991 – Т. 1. Друге видання. – 464 с. 6. Недужко Ю. Освітньо-виховні аспекти діяльності української діаспори країн заходу в контексті боротьби за державну незалежність України / Ю. Недужко [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://histans.com/JournALL/xxx/12/26.pdf>. – С. 416–433. 7. Преварська Л. В. Культура українців в Канаді: тенденції та проблеми розвитку (кінець XIX–XX ст.) / Л. В. Преварська: Авторефер. дис. ... канд. іст. наук: 17.00.01 / КНУ ім. Т. Шевченка, – К., 2001. – 20 с. 8. Рудницький Я. До сторіччя української мови в Манітобі (1874–1974) / Західноканадський збірник. – Ч. 2 / Упоряд. Яр Славутич (КНТШ). – Т. XVII. – Едмонтон, 1975. – С. 272–279. 9. Руснак І. С. Розвиток українського шкільництва в Канаді (кінець XIX–XX ст.) / І. С. Руснак: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – К., 2000. – 39 с. 10. Руснак І. С., Романюк С. З. Українське шкільництво в Канаді / І. С. Руснак, С. З. Романюк. – Снятин: Прут-Принт, 2002. – 352 с. 11. Тесля І., Юзик П. Українці в Канаді – їх розвиток та досягнення / І. Тесля, П. Юзик. – Мюнхен, 1968. – 78 с. 12. Хом'як М. Український внесок у шкільництво Альберти // Західноканадський збірник / Упоряд. Яр Славутич. – Едмонтон, 1973. – Т. XIV. – 206 с. 13. Христенко О. В. Першопочатки історії української канадської діаспори очима канадців / О. В. Христенко // Гуманітарний журнал. – 2009. – Зима-весна 1–2 (40–41). – С. 134–142.

УДК 140.8:327.58(=161.2)(1-87)«19»

Оксана Дарморіс

Національний світогляд у творчості українських діаспорних мислителів першої половини XX ст.

Розглянуто погляди українських мислителів першої половини XX ст. на проблему національного світогляду. Досліджено особливості розвитку українського національного світогляду. З'ясовано взаємозв'язок національного світогляду та національного характеру. Розкрито вплив національного світогляду на формування свідомості сучасної людини.

Ключові слова: національний світогляд, національний характер, українська діаспорна філософія, національна ідея, цінності.

The paper deals with the views of Ukrainian thinkers of the first half of the 20th century on the problem of national world outlook. The peculiarities of the development of Ukrainian national world outlook were also researched. The interconnection between national world outlook and national character was cleared up. The influence of the national world view on the formation of the modern person's consciousness was also defined.

Keywords: National world Outlook, National Character, Ukrainian Diaspora's Thinkers, National Idea, Values.

Уся історія України пронизана надзвичайно трагічними подіями для її народу загалом та інтелектуалів зокрема. Не виключенням є й початок XX століття. У зв'язку зі складною політичною ситуацією в Україні більшість філософів, які розпочали діяльність на батьківщині, змушені були продовжувати дослідження за її межами, в діаспорі. Намагаючись проаналізувати причини невдач у державотворчих процесах та відшукаючи шляхи виходу, вони провадять свої дослідження таким чином, що заторкують й питання національного світогляду.

Аналізуючи праці Є. Маланюка, М. Грушевського, Д. Чижевського, Д. Донцова, І. Мірчука, О. Кульчицького, В. Яніва, М. Шлемкевича та інших знаходимо, що вони дивились на світ української людини з позиції його аксіологічної цілісності, звертаючись до релігійних, моральних, політичних, естетичних ідеалів та цінностей, які у своїй сукупності визначали зміст та характер національного світогляду українців.

Українські філософи першої половини XX ст. продовжували започатковану українськими романтиками XIX ст. та видатними діячами початку модерної доби української культури традицію вивчення нагальних потреб нації. Як і їхні попередники, вчені прагнули усвідомити сутність і сенс існування українського народу, визначити його місце

серед інших народів, займалися дослідженням національної культури як способу буття української людини і нації, формування і виявлення їх тожсамості.

Ці дослідження можна віднести до різних дисциплін, що не виходять за межі академічної філософії. Окремо взяті кожне з досліджень має свої, відмінні від інших, завдання, які розв'язуються відповідними науковими засобами. Проте всі вони вивчають нагальні духовні потреби української нації, життєві виявлення, досягнення та творчість народу. До цих проблем зверталися автори історичних, психологічних, політичних, педагогічних творів, а також видатні письменники, відомі політичні та релігійні діячі. Так, представники історичної науки, вивчаючи історію українського народу, намагалися дослідити сутність національного світогляду. Це допомагало глибше аналізувати події, що мали місце на території України в минулому. Серед них на особливу увагу заслуговують праці М. Грушевського, «які виходять за межі суто історичних студій і є творами історіософського рівня» [6, с. 21]. Це, насамперед, його «Історія України» та «Хто такі українці і чого вони хочуть». Необхідно звернути увагу на історіософське дослідження професора В. Щербаківського «Формация української нації», де автор намагається дослідити «праісторичний» період розвитку українського

народу та працю його учня Ю. Русова «Душа народу і дух нації», яка продовжує дослідження вчителя.

Значну частину досліджень світоглядних особливостей українського народу становлять праці українських мислителів етнопсихологічного напрямку (В. Яніва, О. Кульчицького, Я. Яреми, Є. Онацького, Б. Цимбалістого), в яких охарактеризовані ментальні особливості народу, на основі чого виявляється психічна структура українського національного характеру. Зокрема йдеться про наукову розробку В. Яніва «Нариси до історії української етнопсихології», а також твори О. Кульчицького «Світогляд та молодь», «Світovidчування українця», «Риси характерології українського народу», «Основи філософії і філософічних наук».

Окремі риси українського світогляду та національного характеру розглядаються у праці В. Яніва «Релігійність з етнопсихологічного погляду», де розкрито значення релігійності як визначальної риси національного світогляду українського народу, та у роботі Є. Онацького «Українська емоційність», що висвітлює домінування емоційної світоглядної компоненти над розумовою та волевою. Родинні почуття та їх місце в національному світогляді досліджені в «Українській родині» В. Яніва і «Родині та душі народу» Б. Цимбалістого.

Аналіз розвитку української духовної культури від найдавніших часів до ХХ ст., на якому ґрунтувалось вивчення психічних особливостей українського народу, дав змогу виявити концепцію національного виховання, метою якого є відновлення та розвиток справжніх національних цінностей народу, його культури, а на їх основі – усвідомлення людиною своєї етнічної приналежності. Зауважимо, що більшість з них пов'язана з розробками етнопсихологів, зокрема В. Яніва («Українська вдача і наш виховний ідеал», «Ідеал людини на підставі першоджерел літератури») та О. Кульчицького («Український мирянин у духовній ситуації сучасності», «Психологічна проблема національно-патріотичного виховання»). Проте особливо значуще місце посідає праця представника української педагогічної науки Г. Ващенко «Виховний ідеал».

Особливості національного світогляду розглядали також представники української філософсько-політологічної думки початку ХХ ст., які застосовували наукові розробки найосновніших характеристик української людини для обґрунтування своїх політичних доктрин, метою яких було створення національної ідеї – однієї з духовних підвалин державотворення. Д. Лонцов у працях «Націоналізм» та «Дух нашої давнини», В. Липинський у «Листах до братів-хліборобів» виділяють ознаки, які зумовлюють специфічність українського народу.

Навколо категорії «національний світогляд» розгортали свої вчення й філософи, які досліджували специфіку українського філософського мислення, – Д. Чижевський, І. Мірчук, М. Шлемкевич. Цій проблемі присвячені «Нариси з історії філософії» та «Історія української літератури» Д. Чижевського, «Історія української філософії» і «Світогляд українського народу» І. Мірчука, «Загублена українська людина», «Душа і пісня» М. Шлемкевича.

Багато цікавого українознавчого матеріалу містять етнографічні дослідження, датовані першою половиною ХХ ст. Це і праці Ф. Вовка, серед яких вирізняються: «Етнографічні особливості українського народу», «Шлюбний ритуал та обряди на Україні», й етнографічний нарис О. Воропая «Звичаї нашого народу».

Національний світогляд у творчості українських учених в діаспорі постає як система принципів, поглядів, цінностей і

переконань, які поділяє водночас більшість представників народу. Д. Чижевський, котрий у праці «Нариси з історії філософії» дає дефініцію «народного світогляду», характеризує його як сполучення певних надісторичних та історичних елементів, що виявляють національно-зумовлене ставлення народу до світу та життя. Виявляється він «і в тім, що цей нарід в світі любить, до чого ставиться негативно і т. д.» [9, с. 17].

М. Шлемкевич також зазначає важливість світогляду при з'ясуванні особливостей національної культури, оскільки «крізь призму світогляду людина розуміє світ і події в ньому, себто світогляд піддає людині підставу супроти різних явищ і подає розумову оцінку тих явищ» [10, с. 107].

Етнопсихолог О. Кульчицький при дослідженні основ світовидчування української людини наголошує на необхідності вивчати власне «ідеальний», тобто в «ідеї», в «мислі» існуючий тип «структури», пов'язаностей прикметностей розуму, волі і серця, до якого то типу в меншій або більшій мірі наближається більшість дійсних психік українців» [3, с. 48].

В сучасній філософській літературі світогляд визначається як система принципів, поглядів, цінностей, ідеалів та переконань, що визначають напрям діяльності та ставлення до дійсності суб'єкта – окремої людини, соціальної групи, класу чи суспільства в цілому [7, с. 284]. Якщо мова йде про національний світогляд, то суб'єктом виступає нація. Таким чином, національний світогляд можна визначити як сукупність релігійних, моральних, естетичних, політичних цінностей, ідеалів, уявлень, які являють собою смислоутворюючий та оцінювальний аспект світогляду, під впливом якого відбувається процес відбору, нагромадження та збереження знань – раціональних уявлень широких кіл населення про природу, суспільство, людину, набутих шляхом життєвого та виробничого досвіду. Вони накопичувались упродовж віків і передавались від покоління до покоління через традиції та обряди. «Світогляд є певна система знань, спираючись на яку, людина може розв'язувати питання про буття як в його основах, так і в окремих явищах» [1, с. 183], – писав Г. Ващенко у «Виховному ідеалі».

Національний світогляд відображає ставлення етносу до світу і самого себе, що виникає в процесі його життєдіяльності. Причому важливе значення тут належить не лише світоглядним елементам, які породжує ця спільнота на сучасному етапі, а й складовим, що мають традиційне походження, тобто тим, які спільнота отримала у спадок від попередніх поколінь, а також елементам, трансформованим зі світоглядів інших національних спільнот.

Початки формування національного світогляду сягають ще первісних часів, які творять той каркас, на який згодом під впливом нового знання, великих змін у власному житті народу, чужих культур нашаровувались нові елементи. Національний світогляд, трансформуючись сам, визначає всі зміни, які відбуваються в етносі, становлячи його духовну основу. Сучасна дослідниця М. Патеї-Братасюк зазначає, що психічний склад народу (який власне й становить основу національного світогляду) «проявляється в його характері, звичаях, традиціях, етнічних почуттях, смаках і т. п. Це своєрідний колорит почуттів і емоцій, способу думання і дій, стійкі етнічні риси звичок, що формуються протягом багатьох віків і навіть тисячоліть як підсумок невичерпного життя народу. На психічному складі народу (етносу) відображаються геополітичні чинники, історична дія, чинники соціокультурні» [5, с. 43].

Виявити особливості національного світогляду можна через національний характер як сукупність стійких психічних рис народу. Національний характер має суспільно-психологічну природу, він залежить від світогляду і реалізується в зв'язку і під впливом життєвих умов. Можна погодитись з А. Фартушним, який визначав національний характер як систему цінностей, вкорінену у національній психіці [6, с. 93]. Представник етнопсихологічного напрямку української діаспорної філософії першої половини ХХ ст. Б. Цимбалістий, досліджуючи український національний характер, дійшов висновку, що він «вказує на той окремий спосіб думання, відчуття і поведінки, яким відрізняються члени однієї суспільності від іншої» [8, с. 70]. Отже, через національний характер маніфестуються особливості національного світогляду, а на категоріальному рівні «національний світогляд» та «національний характер» – це споріднені, хоча й не тотожні форми теоретичного мислення.

Д. Чижевський в «Нарисах з історії філософії» пропонує здійснювати дослідження національного характеру саме через звернення до визначених проявів національної культури, означуючи для цього три головні шляхи Перший – вивчення народної творчості; другий – характеристика найбільш яскравих епох в історії народу; третій – аналіз життя і творчості видатних представників цього народу [9, с. 18]. В сукупності вони дають найповнішу і найдостовірнішу інформацію про духовну культуру народу, отже, і про його світогляд. Проте всі мислителі максимально надійним визнають перший шлях – дослідження народної творчості, і саме тому зазвичай саме його беруть за основу дослідження.

Народна творчість охоплює всі види творчої діяльності людини – естетичну, соціально-політичну, виробничо-побутову. Вона як явище традиційної культури формувалася впродовж століть і стала підсумком плідної праці багатьох поколінь майстрів, а інформація, зосереджена в її хронологічних нашаруваннях є цінним джерелом пізнання національного світогляду. В ній відображено етичні й естетичні ідеали народу, його історія, філософія, психологія – все чим він жив, що хотів передати наступним поколінням.

Національний світогляд, варто розглядати насамперед, як необхідний компонент для національної самоідентифікації етносу, він є результатом тривалого процесу розвитку етнічної спільноти, оскільки формувалася віками під впливом різних обставин і чинників, які виявлялися різною мірою.

Етнічні групи складаються з людей, об'єднаних загальними рисами і більш-менш стабільними особливостями культури та психічного складу, що виражаються в мові, народному мистецтві, звичаях, обрядах, традиціях, нормах поведінки. Знати їх – означає мати можливість передбачати реакцію народу на екстремальні ситуації, в яких люди найбільше згуртовуються і які можуть виникати спонтанно або створюватись штучно, а також координувати його дії. Характерні риси національного світогляду, котрі проявляються у світогляді окремої людини, дають змогу розглядати її як репрезентанта всього народу.

Усвідомлення національної самості відбувається, насамперед, при розумінні народом відмінності своєї групи від інших, подібних до неї. Націю в якості окремої одиниці характеризують мова, традиції, історія, самобутня культура. Людина завжди живе згідно зі законами культури, до якої себе відносить і яка, натомість, створює між людьми певні зв'язки, визначаючи суспільний характер людського існування. «Культурою, – писав М. Грушевський, роздумуючи про українську мову і українську школу, – зветься все, що

тичиться освіти і просвіченого життя: наука, письменство, художницька штука всяка, добрий лад у життю людським, товарицьким» [2, с. 19].

Особливості національної культури багато в чому залежать від основних етнічних характеристик, їх трансформації в часі. «Етнокультура, – зауважував В. Лісовий, – колективний витвір спільноти, в ній – і передусім в ній – заковані особливості світосприймання і світорозуміння» [4, с. 36].

Існує також і зворотний зв'язок: ознаки народу набувають змін при зміні культурних особливостей, а на певному історичному етапі становлення нації остання формується саме під впливом традиційної культури.

Становлення людини як особистості розпочинається з нашарування історичного та культурного досвіду на її біологічні особливості. Причому цей процес відбувається в конкретному географічному просторі та притаманних для неї формах суспільного життя, отже, залежить від них. Все це стосується і нації, оскільки вона є, передусім, лише формою суспільності окремих індивідів.

Етнічні групи складаються з людей, об'єднаних загальними рисами і більш-менш стабільними особливостями культури та психічного складу, що виражаються в мові, народному мистецтві, звичаях, обрядах, традиціях, нормах поведінки. Знати їх – означає мати можливість передбачати реакцію народу на екстремальні ситуації, в яких люди найбільше згуртовуються і які можуть виникати спонтанно або створюватись штучно, а також координувати його дії.

Сутність національного світогляду, що формувалася під впливом різноманітних факторів упродовж усієї історії народу, визначає певною мірою і спосіб діяння сучасної людини. Особливості національного світогляду зумовлюють специфіку духовної культури народу, що засвідчує його неповторність і здатність відстояти свої ідеали в найважчих умовах, можливість вдосконалення та поглиблення діалогу між національною та іншими культурами.

Особливості сучасної соціокультурної ситуації вносять корективи у національний світогляд будь-якої спільноти, в тому числі й української. Урбанізація, індустріалізація, стрімкий розвиток науки та техніки змінює не лише світогляд сучасної людини, але й впливає на зміну природного, культурного, соціального середовища. Відповідно, змінюється й світосприйняття усієї спільноти. Разом з тим, слід констатувати, що всі ці нові соціокультурні явища, котрі характеризують сучасну ситуацію не стільки вносять корективи в національно-ментальні характеристики, скільки поглиблюють сформовані вже протягом століть риси національного світобачення та світорозуміння.

Явище глобалізації, котре охопило людство у всіх сферах життя на сучасному етапі, зумовило не лише прагнення до уніфікації стандартів економічних, соціальних, політичних, але й, як це не парадоксально, спричинило консолідацію етнічних та національних спільнот у сфері культури. В сучасному суспільстві людина постає перед проблемою розмиття різних форм власної ідентичності. Особливо це стало важливим у зв'язку з останніми подіями, які змушують українську націю консолідуватися під загрозою не лише культурного, але й фізичного знищення. Тому актуалізується потреба чіткої ідентифікації людини насамперед із національною спільнотою, з цим пов'язана й необхідність обґрунтування національної ідеї в сучасному українському суспільстві, в основі якої – особливості національного світогляду.

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Григорій Ващенко. – Полтава: Полтав. вісн., 1994. – 192 с. 2. Грушевський М. Про українську мову і українську школу / М. Грушевський. – К.: Веселка, 1991. – 46 с. 3. Кульчицький О. Світовідчужання українця / О. Кульчицький // Українська думка / За ред. Храмової В. – К., 1992. – С. 48–65. 4. Лісовий В. Культура та цивілізація / В. Лісовий // Філософ. та соціолог. думка. – 1993. – № 1. – С. 5. Патеї-Братасюк М. Г. Етно-національне відчуження: філософсько-соціологічний аналіз. Книга перша. Особистість в етно-національному культурному про-

сторі / М. Г. Патеї-Братасюк. – Тернопіль: РОМС-К°, 1997. – 104 с. 6. Фартушний А. Українська національна ідея як підстава державотворення / А. Фартушний. – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2000. – 307 с. 7. Філософський словарь. – М.: Изд-во полит. літератури. – 1987. 8. Цимбалістий Б. Родина і душа народу / Б. Цимбалістий // Українська душа / За ред. Храмової В. – К., 1992. – С. 66–96. 9. Чижевський Д. Нариси з історії філософії / Д. Чижевський. – К., 1992. 10. Шлемкевич М. Загублена українська людина / М. Шлемкевич. – Нью-Йорк: б. в., 1954. – 155 с.

УДК 140.8:165.752:323.113(=161.2)

Вікторія Васильєва

Державотворення і суспільний ідеал в діяльності української діаспори

У статті досліджено трактування суспільного ідеалу представниками української діаспори. Автор визначає деякі цінності ідеалу, які, на думку філософів, відображають особливості вітчизняного державотворення та засадничі ідеали українського суспільства.

Ключові слова: державотворення, державність, нація, ідеал, суспільний ідеал.

In the article the interpretation of public ideal by the representatives of Ukrainian Diaspora is investigated. The author determines some values of this ideal that according to the opinion of some philosophers represents the main features of Ukrainian State-Building as well as basic ideals of Ukrainian society.

Keywords: State-Building, State System, Nation, Ideal, Public Ideal.

Держава – унікальний витвір людської цивілізації. Протягом всього свого життя людина залежна від держави, адже часто вбачає в ній оплот захисту своїх прав та свобод.

У різні часи в Україні державу то ототожнювали із ідеальним суспільним устроєм, то протиставляли йому як засіб утримання людяності у покорі.

Сам термін «ідеал» (від грецького – ідея) трактується як взірєць, норма, ідеальний образ, що визначає спосіб і характер поведінки людини або певної людської спільноти, орієнтує на краще і стимулює до творчості, формує відчуття свободи, впевненості і оптимізму. В «ідеалі» відображена і досягнута досконалість, і проекція розвитку в майбутньому, і довершене сучасне, і бажане гармонійне. У цій своїй іпостасі ідеал присутній у всіх сферах суспільного життя: соціальній, політичній, моральній, естетичній. Соціальний, політичний, моральний, естетичний ідеали у своїй нерозривній єдності складають суспільний ідеал, цілісну, динамічну, саморегулятивну систему, в якій кожний із них виконує тільки властиву йому функцію, знаходиться в особливій кореляції з цілим і його окремими частинами [4, с. 126].

Сьогодні достатньо поширеною в науковій літературі є точка зору, згідно з якою суспільний ідеал – це комплекс уявлень про досконалий суспільний устрій, на відміну від морального ідеалу, який несе в собі пануючі у даному суспільстві аксіологічні принципи, вищі моральні орієнтації суспільних груп та окремих особистостей, моральну оцінку соціальних інституцій та ін. На думку О. Полисаєва, ідеал, як одна з форм випереджаючого осягнення дійсності, є важливим складником світогляду, а отже – сутнісною характеристикою суспільного ідеалу виявляється його функціонування насамперед на рівні самосвідомості певних соціальних груп у розвинутому суспільстві або всього соціуму – в архаїчному [6, с. 146].

Глибокі та всебічні дослідження теорії суспільного ідеалу в контексті державотворення репрезентовані у працях О. Білоруса, О. Шморган, А. Свідзинського, О. Лисенка, О. Реєнта, І. Оніщенко, О. Пашкової. Дослідження внутрішніх об'єктивних і суб'єктивних факторів що перешкоджають досягненню ідеального суспільства, знаходимо у працях

О. Валецького, В. Горбуліна, С. Кордонського, В. Лисицького, М. Миронюка, І. Тимофіїва, М. Томенка, О. Фісун.

Для прикладу: ще у IV столітті на теренах нашої Вітчизни виникла суспільна організація з типовими атрибутами державності, в тому числі й спільною територією як осередком зіслов'янення інших племен, що проживали на ній.

Це була держава антів, які осідали на південних землях України. Її історична роль полягала в тому, що праукраїнський народ не тільки знайшов важелі для свого державотворення, а й вперше організував державу, яка мала спільну територію і дала назву цілому народові. Проіснувавши майже три століття і залишивши помітний слід в історії, держава антів упала під ударами азійських орд. Проте саме тут у V ст., ймовірно, під її впливом, організувалося державне утворення під проводом князя Кия, яке в VI–VII ст. стало центром світової торгівлі, культурним осередком, найбільшим у Європі, що отримало потім назву Київської Русі [3, с. 28].

Інтерес до дослідження держави і суспільного ідеалу завжди був неабияким і в українській діаспорі – невід'ємній частині українського народу, держави Україна і глобального українського простору. У різні часи ці питання були в центрі уваги Володимира Винниченка, Дмитра Донцова, Вячеслава Липинського, Миколи Міхновського, Василя Кучабського, Сергія Шелухіна, Степана Томашівського, Наталі Полонської-Василенко та інших. Розглянемо ж їх докладніше.

Одним із представників діаспори є Володимир Винниченко. Ідеальним суспільним устроєм він вважав колектократію. Суть концепції колектократії – в об'єднанні: «негайно, але без зброї, почати переводити приватну власність на засоби продукції на колективну. Не державну, а колективну, це різниця... Не націоналізація, а соціалізація. Краще сказати: колектократія, себто влада колективна. Ще простіше... організація кооператорів продукційних, торговельних, фінансових, аграрних і таких інших, колектократизація всього національного господарства...» [1, с. 66].

Ідея української державності була також провідною в політико-ідеологічних пошуках В. Винниченка. «Поки що людство розбите на окремі національні колективи, які переважно зуться державними, то очевидно, що найкращим засобом збереження його життя і розвитку кожної нації є дер-